

Γράφουμε... σωστά Ελληνικά

Σημεία στίξης... για να σταματάμε όπου και όπως επιλέγουμε εμείς

άνω τελεία (\cdot)	τελεία (.)	μονή παύλα (-)
άνω και κάτω τελεία (:)	ερωτηματικό (;)	διπλή παύλα (--)
κόμμα (,)	θαυμαστικό (!)	ενωτικό (-)
παρενθέσεις (())		εισαγωγικά (« »)
αγκύλες ([])		αποσιωπητικά (...)

✓ Οργανώνουν τον γραπτό λόγο.

✓ Διπλώνουν τις διακυμάνσεις της φωνής στον προφορικό λόγο.

✓ Συμβάλλουν στην κατανόηση του νοήματος.

⊙ Η τελεία (.) χρησιμοποιείται:

- στο τέλος μιας πρότασης ή συνόλου προτάσεων με ολοκληρωμένο νόημα:
Όσο επιμένεις, τόσο μ' εκνευρίζεις.
- στις συντομογραφίες που διαβάζονται κανονικά όπως οι λέξεις στις οποίες αντιστοιχούν:
βλ. [βλέπε] — κ. [κύριος] Μαρινάκης — κ.τ.τ. [και τα τοιαύτα] — μ.Χ. [μετά Χριστόν]

⚠ Κατά κανόνα δεν απαιτούνται τελείες σε συντομογραφίες επωνυμιών οργανισμών, φορέων κ.λπ. που συνήθως διαβάζονται:

- ✓ συλλαβικά, σαν να πρόκειται για κανονικές λέξεις:
ΑΣΕΠ [= Ανώτατο Συμβούλιο Επιλογής Προσωπικού]
ΚΤΕΛ [= Κοινά Ταμεία Εισπράξεων Λεωφορείων]
ΟΑΕΔ [= Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού]
ΟΗΕ [= Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών]

- ✓ με τα ονόματα των γραμμάτων τους (γράμμα γράμμα):
ΙΧ [γιώτα χι = Ιδιωτικής Χρήσης] — ΔΣ [δέλτα σίγμα = Διοικητικό Συμβούλιο]

⚠ Συχνά, για διευκόλυνση της ανάγνωσης, διάκριση από την επωνυμία άλλου φορέα κ.λπ. δεν ακολουθούνται τα παραπάνω:

ΕΛ.ΑΣ. [= Ελληνική Αστυνομία] — ΚΕ.Π.ΚΑ. [= Κέντρο Προστασίας Καταναλωτών] κ.ά.

⊙ Η άνω τελεία (\cdot) χρησιμοποιείται:

- για να δηλωθεί ότι η δεύτερη πρόταση (ή το δεύτερο σύνολο προτάσεων) συμπληρώνει, επεξηγεί ή έρχεται σε αντίθεση με την πρώτη πρόταση/ φράση (ή το πρώτο σύνολο προτάσεων):
Δεν αποφοίτησε ποτέ· ήταν επόμενο μετά από όσα συνέβησαν.

Δεν κατάφεραν να διαφύγουν· τους συνέλαβαν στον τόπο του εγκλήματος.

📌 Μετά την άνω τελεία ξεκινάμε με μικρό γράμμα.

☉ Η **άνω και κάτω τελεία** (:) χρησιμοποιείται:

- για να εισαγάγει έναν κατάλογο πραγμάτων:
Οι λόγοι για τους οποίους φεύγω απ' την Αθήνα είναι πολλοί: ο θόρυβος, η φοβερή κίνηση, η ακρίβεια της ζωής...
- για να επεξηγήσει κάτι που ειπώθηκε αμέσως πριν:
Σκέφτηκα κι αυτό βέβαια: να περιμένουμε να κάνει αυτός το πρώτο βήμα.
- για να εισαγάγει ευθύ λόγο:
Ο Στέλιος ρώτησε: «Τελικά δεν θα αναλάβουμε το έργο;»

 Μετά την άνω και κάτω τελεία μπορούμε να ξεκινήσουμε είτε με κεφαλαίο είτε με μικρό γράμμα· εξαρτάται από το αν ακολουθεί φράση/ πρόταση με ολοκληρωμένο νόημα.

Έχω να σου πω το εξής: τέσσερα δεν φτάνουν ούτε για ζήτω.

Ας ξεκινήσουμε από τα μειονεκτήματα: Δεν υπάρχει αυτόνομη θέρμανση στις παλιές πολυκατοικίες...

☉ Το **κόμμα** (,) χρησιμοποιείται:

- για να χωρίσει μέσα στην ίδια πρόταση όμοιους όρους στη σειρά:
Πήγα στη λαϊκή και πήρα μήλα, πορτοκάλια, σπανάκι...
- όταν απευθυνόμαστε σε κάποιον:
Μαμά, φέρε μου ένα ποτήρι νερό!
- σε λέξεις ή φράσεις που δεν έχουν βασική αλλά δευτερεύουσα/ βοηθητική σημασία μέσα στην πρόταση:
Η Στέλα, η γιατρός του πατέρα μου, μου το είπε.
- Παρόμοια λειτουργία μπορούν να έχουν και οι παρενθέσεις αλλά και οι αγκύλες (οι τελευταίες χρησιμοποιούνται κυρίως για πληροφορίες ειδικού τύπου):
Την εποχή της γέννησης του Θουκυδίδη (περίπου το 460 π.Χ.)...
Αναφορά στα γεγονότα του 1922 γίνεται στο επόμενο κεφάλαιο [σελ. 137].
- για να χωρίσει δύο προτάσεις που συνδέονται με το «αλλά»:
Πήγα αμέσως, αλλά δεν βρήκα κανέναν.
- όταν η πρόταση αρχίζει με ένα επίρρημα ή μόριο βεβαιωτικό («ναι») ή αρνητικό («όχι»):
Όχι, δεν πέρασα.
- για να χωρίσει τα λόγια αυτού που γράφει από τα λόγια που αυτός παραθέτει:
«Εγώ θα λείπω», είπε ο Στάθης, «όλο το καλοκαίρι».
- για να χωρίσει μια κύρια πρόταση από μια δευτερεύουσα:
 - ✓ αιτιολογική
Έμαθα ότι χώρισαν, γιατί ο Μίλτος δεν ήθελε να παντρευτεί.
 - ✓ αποτελεσματική
Μιλούσε τόσο σιγά, ώστε ήταν αδύνατο να καταλάβεις τι έλεγε.
 - ✓ εναντιωματική
Τον συμπαθώ, αν και δεν είναι πάντα εντάξει.
 - ✓ τελική (σκοπού)
Φορούσε μια εντελώς παραπλανητική περούκα, για να μην την αναγνωρίσουν.

- ✓ υποθετική
Αν δεν έρθεις μέχρι τις οκτώ, θα φύγω.
- ✓ χρονική
Ευτυχώς είχα προλάβει να βγω απ' το μπάνιο, όταν έγινε ο σεισμός.

 Σε ορισμένες περιπτώσεις ο παραπάνω γενικός κανόνας δεν ισχύει, δηλαδή δεν μπαίνει κόμμα μεταξύ δευτερεύουσας και κύριας πρότασης:

- όταν το περιεχόμενο της δευτερεύουσας πρότασης συνδέεται άμεσα με το περιεχόμενο της κύριας, δηλαδή δευτερεύουσα και κύρια πρόταση αποτελούν ενιαίο νοηματικό σύνολο:
Έρθα για να ξεκαθαρίσουμε τα πράγματα.
- όταν ο λόγος είναι σύντομος:
Άργησε επειδή έβρεχε.
- όταν η δευτερεύουσα είναι αναπόσπαστο κομμάτι του νοήματος της κύριας πρότασης:
Να μιλήσει όποιος δεν το έχει ήδη κάνει. — Φάε ό,τι θες.

 Η παρουσία/ απουσία κόμματος πριν από μία αναφορική πρόταση (που/ ο οποίος κ.λπ.) μπορεί να επηρεάσει το νόημα της πρότασης:

- Οι φοιτητές που/ οι οποίοι επιθυμούν να συμμετάσχουν στην εκδρομή θα πρέπει να το δηλώσουν.
Η αναφορική πρόταση προσδιορίζει άμεσα ποιοι φοιτητές πρέπει να κάνουν δήλωση: μόνο όσοι επιθυμούν να πάνε εκδρομή, όχι όλοι.
- Οι φοιτητές, που/ οι οποίοι επιθυμούν να συμμετάσχουν στην εκδρομή, θα πρέπει να το δηλώσουν.
Εδώ μπορεί να παραλειφθεί η αναφορική πρόταση, χωρίς να προκύψει αλλαγή νοήματος: Οι φοιτητές, που ως γνωστό και δεδομένο επιθυμούν όλοι να πάνε εκδρομή, θα πρέπει να το δηλώσουν.

⊙ Η μονή παύλα (-) χρησιμοποιείται:

- σε διάλογο, για να δηλώσει την αλλαγή των ομιλητών:
– Έρθες κιάλας;
– Γιατί; Δεν με περίμενες τόσο νωρίς;
 - για να δηλώσει αντίθεση μεταξύ προηγούμενων και επόμενων, απότομη αλλαγή νοήματος ή προσθήκη πληροφορίας:
Δεν είπε σε κανέναν τίποτα – όλοι το ξέρουν, εννοείται!
Βγαίνει αύριο απ' το νοσοκομείο – μην ξεχάσω να σου δώσω τα λεφτά πριν πας.
 - (σπάνια) στο τέλος ενός κειμένου, μετά από τελεία, για να δηλώσει ότι ένα θέμα ολοκληρώθηκε (Έτσι προέκυψε και η έκφραση «τελεία και παύλα» για να δηλωθεί το τέλος μιας συζήτησης).
- Συνήθως δεν εφάπτεται στην προηγούμενη και επόμενη λέξη.

⊙ Η διπλή παύλα (- -) χρησιμοποιείται:

- όταν διακόπτεται η φυσική ροή του λόγου, για να δοθεί μια πληροφορία ή να γίνει ένα σχόλιο που δεν έχει άμεση σχέση με το θέμα:
Ο Μιχάλης και η Τασία –ήμασταν μαζί από παιδιά– δεν κατάφεραν να σπουδάσουν.
- Συνήθως εφάπτεται στην προηγούμενη και επόμενη λέξη.

⊙ Το **ενωτικό** (-) χρησιμοποιείται:

- για να ενώσει δύο λέξεις που θέλουμε να συνδέσουμε νοηματικά:
χειρουργός-ογκολόγος
- μεταξύ λέξεων που σε συνδυασμό έχουν ιδιαίτερη σημασία:
λέξη-κλειδί, πόλη-φάντασμα
- για να χωρίσει μια λέξη (στο τέλος της γραμμής), όταν δεν υπάρχει αρκετός χώρος (βλ. «Συλλαβισμός», σελ. 391).

⊙ Τα **εισαγωγικά** (« ») χρησιμοποιούνται:

- για να περιλάβουν τα ακριβή λόγια κάποιου:
«Απίστευτο!», αναφώνησαν όλοι.
- για να δηλώσουν ειρωνεία/ απαξίωση:
Πες στον «κύριο» να μάθει να μιλάει πρώτα και μετά να μας κάνει παρατηρήσεις!
- για να δηλώσουν μεταφορική χρήση μιας έννοιας (κυρίως όταν δεν υπάρχει περικείμενο):
Επιτέλους βρήκα το «κουμπί» του!

- ✓ Αν μετά τη λέξη/ φράση σε εισαγωγικά υπάρχει ρήμα που συμπληρώνεται από αυτή, τότε μπορεί να μπει προαιρετικά κόμμα για διευκόλυνση της ανάγνωσης.
«Ποτέ των ποτών!», φώναξε.
- ✓ Η στίξη που αφορά τη λέξη/ φράση μέσα στα εισαγωγικά μπαίνει μέσα στα εισαγωγικά:
«Όχι!», είπε κατηγορηματικά.
- ✓ Συχνά, ειδικά στις δύο τελευταίες περιπτώσεις αντί του συμβόλου (« ») συναντάμε τα σύμβολα (“ ”) ή (‘ ’) που χρησιμοποιούνται ευρέως σε μεγάλο αριθμό γλωσσών:
Αν και σε κρατικό νοσοκομείο, πήρε την “αμοιβή” του.
Το ίδιο συμβαίνει και στην περίπτωση χρήσης εισαγωγικών μέσα σε φράση που επίσης βρίσκεται σε εισαγωγικά:
«Το “δεν μπορώ” δεν το δέχομαι!», είπε για πολλοστή φορά με έντονο ύφος.

⊙ Τα **αποσιωπητικά** (...) δηλώνουν:

- παράλειψη τμήματος κειμένου (κανονικά μέσα σε αγκύλες: [...])
- ελλειπείς πληροφορίες: Εντοπίστηκαν οι εννιά αγνοούμενοι...
- δισταγμό, ειρωνεία, έμφαση, συγκίνηση:
Εσύ... θέλεις;
Από σοβαρότητα ο Νίκος...
Τους έδειξε τι σημαίνει... θάρρος!
Τελικά δεν... έζησε.

Η στίξη είναι και θέμα προσωπικής επιλογής. Ανάλογα με την ανάγκη για αποτύπωση της διακύμανσης της φωνής και του ύφους, τη διευκόλυνση της κατανόησης, την απλοποίηση της γραφής και τις γλωσσικές συνήθειές τους οι ομιλητές επιλέγουν τη χρήση -ή μη- συγκεκριμένων σημείων στίξης.